

Psicodiagnòstic infantil i de l'adolescent

Guia d'aprenentatge de les pràctiques

Maria Forns i Santacana

Juan Antonio Amador Campos

Departament de Personalitat, Avaluació i Tractament Psicològics

Facultat de Psicologia. Universitat de Barcelona

Índex

Introducció	2
Pràctica 1. Entrevista clínica: la Georgina	3
Pràctica 2. El David: un nen prematur	17
Pràctica 3. El Carlos: trastorn específic de la lectura	21
Pràctica 4. El Julián: un nen hiperactiu	25
Pràctica 5. La Manuela: el suïcidi en l'adolescència	29

Introducció

Aquesta guia d'aprenentatge s'ha elaborat amb l'objectiu de facilitar el seguiment de les classes pràctiques i la discussió dels casos que s'estudien en l'assignatura Psicodiagnòstic infantil i de l'adolescent.

En la primera pràctica es presenta la transcripció d'una entrevista i una sèrie d'activitats que permeten aprofundir en les dades que es proporcionen en l'entrevista, situar-la en el procés de diagnòstic i utilitzar-la dintre d'aquest procés. Les altres quatre pràctiques tracten de casos que es presenten en el llibre de Maganto, Amador i González (coord.) *Evaluación psicológica en la infancia y la adolescencia. Casos prácticos*. Aquests casos estan relacionats amb els temes i seminaris recollits en el pla docent de l'assignatura. Per a cada pràctica s'ha redactat un guió, en forma de preguntes o indicacions, en el qual es ressalten diferents aspectes que és necessari conèixer, ja que formen part del contingut del pla docent d'aquesta assignatura. L'objectiu d'aquests guions és destacar els aspectes del cas que cal conèixer perquè l'estudiant pugui aprofundir en els diferents temes, segons les seves necessitats i coneixements previs. Al final de cada pràctica l'estudiant ha de lliurar un informe amb l'estructura i l'extensió que es recullen en el pla docent de l'assignatura.

Pràctica 1. Entrevista clínica: la Georgina

Edat: 7 anys i 3 mesos.

Curs: 2n de primària.

Vinc a veure si vostè em pot ajudar. És per la meva nena, la Georgina, que té set anys. Els ha fet fa tres mesos. Ara fa segon curs a l'escola pública J. J.

Jo treballo, sí, sóc venedora a la plaça i a vegades faig feines per les cases. Depèn de la feina que hi ha. Ara fa temps que treballo al mateix lloc. El meu home treballa a XXX [poble veí], és tractorista, però fa el que hi ha per fer. [De fet, el pare viu en un poble bastant lluny de la ciutat.]

Què li passa, a la nena?

Miri, li costa molt tot, tot, les coses de l'escola sobretot, i les coses de casa. Sempre li ha costat tot.

Ha plorat des que va néixer. Això de caminar i sortir-li les dents ho ha fet en el moment normal. Tenia una petita cosa, com constipats i petites coses així..., i de seguida no dormia i quedava desmarxada. Un dia, un metge em va dir que la nena volia ser petita, que no volia créixer. I potser és veritat. Li va costar tot, treure-li la pipa, menjar sola, vestir-se... Va plorar. Sempre, sempre ha plorat, bé, de petita, fins als tres anys, però ves, hi ha criatures que són marranes.

Ha estat molt nerviosa. De molt petita, quan estava nerviosa es quedava rígida i es posava a plorar. Perquè parés de plorar ho vàrem provar tot, canvis de llet, de menjar, de tot, i la nena continuava plorant...

El cas és que ningú no em diu el que li passa. No em diuen què he de fer... No sé què fer.

Fa dos anys que vaig a la psicòloga XX, perquè a l'escola m'ho van dir, diuen que a la nena li convé, que no aprèn... i la psicòloga vol que hi vagi jo una vegada al mes i fins i tot el meu marit, però ell no hi vol anar, perquè ell no té cap problema i a més no té temps. Però aquesta senyora tampoc no em diu el que passa a la Georgina, i la nena només em diu que fa dibuixos tota l'estona. Això sí, hi va molt contenta. Però és car! Ho vàrem haver de deixar. Però, sap?, ella va contenta a tot arreu, mentre li facin cas! Ara ja hi torna a anar [a la psicòloga], l'escola m'ho demana!

Quant de temps hi va anar la primera vegada?

Hi va anar quatre o cinc mesos. Després ens vàrem quedar sense feina i jo no podia pagar les XXXXX ptes. l'hora, bé, els quaranta minuts, jo fent feines només guanyo XXXX pessetes! Ara hi hem

de tornar, les mestres diuen que es va notar una mica de millora, semblava que estava més concentrada. He aconseguit que me'n facin pagar la meitat, i que els serveis socials m'ajudin, però ara em diuen que hi ha d'anar dos dies, i això encara representa més, perquè ara perdré temps!

Com va ser el part?

El part, bé, amb epidural. Però la van treure amb fòrceps. No per problemes meus, sinó de la nena, no naixia. Una vegada el pediatre [la mare no recorda en quin moment li diuen això] va dir que potser el que tenia la nena li venia del part i va fer-li fer un EEG, que em va costar no vulgui saber quant! Els resultats van ser normals, no va donar senyals de res. Bé, era normal.

Faci l'esforç de recordar si la nena ja anava a l'escola o si era molt petita quan li van fer l'EEG.

Potser era quan tenia quatre anys. No ho sé.

I el test d'Apgar?

Què és això? No, no ho sé, no m'han dit mai que fos important. El color? Ves, devia ser normal, rosa, no ho sé, això!

Morat, oxigen?

No, no, normal.

Activitat? To muscular?

No ho sé!

Plorar?

Va plorar de seguida, sí! A la clínica ja va començar a plorar.

Succió?

No, no li vaig donar el pit perquè no em va pujar la llet, però el biberó sí que el va xuclar ràpid,

bé, normal. A la clínica ja va començar a plorar.

Pes?

Uns 3,700 kg, era molt maca.

Malalties de la mare durant l'embaràs: acceptació de l'embaràs?

Jo em vaig trobar bé, no vaig haver de fer res especial. I la nena em feia il·lusió, a mi i al meu marit. No tinc més fills. Amb una ja vaig quedar escarmentada. Bé, abans de la Georgina, un any abans, vaig tenir un avortament als tres mesos.

No tinc cap malaltia.

Qui viu a casa?

Jo i el meu marit, amb la nena, però sovint estem amb els meus pares i els meus germans [tres germans, tots ells afillats, que viuen a prop de la casa de la nena]. El meu marit ve a casa quan pot. No sempre hi és. Quan no ve, li dic a la nena que no pot venir i ja està.

Què hi diu ella?

Home, està més contenta quan ve el pare, perquè li porta coses especials, menjars (pizzes, xoriços, embotits...), petits detalls (gomes d'esborrar, sobres de colors, etc.), però no li passa res si no hi és. La nena està molt contenta amb mi, amb la meva mare i amb els seus cosins (que viuen en el mateix districte).

No li preocupa el fet de no poder fer vida familiar?

No, no, de fet no podem viure junts per raons de feina. Estem bé així, ell té la seva feina i es preocupa de les seves coses, i busca feines, i ve a casa quan pot. Així anem molt bé i podem viure econòmicament bastant bé.

Què recorda d'important durant el primer any de la nena?

Res, plors, plors, plors i dificultats per menjar.

Com la calmava?

Ves, el normal, agafar-la en braços, bressar-la, portar-la a passejar, canviar-la, mullar-la, tot, ho feia tot! Què més es pot fer? Què faria vostè?

Reia, la nena, de petita?

Home, ves, sí que reia.

Jugava a fer ballmanetes, o a “la nena no hi és!” o a amagar coses sota el tovalló i trobar-les?

Jo diria que sí, potser li costava una mica de reaccionar. Això que diu de jugar a trobar coses potser no ho sabia fer a l'any, no sé si ho sap fer ara, no troba mai res del que perd.

Li agradava anar amb les altres persones grans?

Tant li feia. Podia anar amb tothom.

Plorava si l'agafaven en braços persones poc conegudes?

Bé, ja li he dit que ella plorava sempre, però no precisament en aquests moments que diu vostè.

Quan va dir *papa* i *mama*?

Oh! Parlar li va costar una mica, encara ara li costa parlar, perquè no se l'entén gens. De vegades només l'entendem l'àvia i jo. Els meus germans em diuen que els seus van parlar millor!

Deia algunes paraules en fer l'any?

Em sembla que no, i a l'any i mig tampoc. Tenia cap a dos anys quan va començar a parlar.

Quan s'aguantava asseguda tota sola?

Què vol dir?

Asseguda a terra o al sofà sense aguantar-la o sostenir-la pel darrere.

Doncs..., cap a l'any.

N'està segura?

Sí, no la podia deixar sola perquè queia, i necessitava molts coixins per aguantar-se.

Quan va començar a caminar?

Va caminar als setze mesos. Li va costar, era molt mandrosa. La posaves a terra i encongia les cametes, li agradava estar a terra.

Ho va consultar al pediatre?

Ell em deia que la nena volia ser petita i que era mandrosa, i que tingués paciència i la fes espavilar. Però ves, com es fa això? Ell em deia que la nena era molt sana. Als tretze mesos encara no havia tingut res! Fins i tot el metge se n'estranyava.

Sap anar amb bicicleta de dues rodes?

No, cauria, és molt maldestra. Li costa córrer, sempre arriba l'última.

Va anar amb bicicleta de tres rodes?

Sí que hi va anar, però no sabia fer anar els peus i caminava asseguda i així feia córrer la bicicleta. Però no li agradava jugar a això!

I al parc, s'enfilava als jocs?

Allò de ferro vol dir? No, no, no és gens àgil, és maldestra, és molt pocatraça.

Jugar a futbol, donar puntades de peu a la pilota, córrer darrere la pilota...

Ui! Això li va costar molt. Si xutava queia ella de cul a terra.

Quina edat tenia quan ja no queia?

Cap als dos anys i mig.

I quan va aprendre a saltar amb els dos peus junts?

Miri, no ho sé, però potser encara no en sap, no veu que ja li he dit que és una mica pocatraça? Quan corre fa riure, i a l'escola quan fan gimnàstica sempre fa riure, sense voler, és clar, a les altres nenes i nens, perquè ella no sap fer les coses que fan els altres.

Tornem una mica enrere. Cap als dos i tres anys de la nena, quins fets més importants recorda?

Res. De vegades amb la meua mare [l'àvia] diem: ves, aquesta nena no té cap qualitat, pobreta.

S'ho creu, vostè, això?

Ves, no destaca per res. No és llesta, no és maca, no té gaires amigues, no treu gaires bones notes... ves.

Als dos anys va començar a jugar a nines, a donar-los menjar, o a vendre, o a fer de pares i mares?

No, no. No sabia jugar. Havia de jugar amb una persona gran, o amb un dels seus cosins més grans, i fins i tot així no s'entretenia.

I jocs de construccions, posar dos daus, un a sobre de l'altre?

Tampoc, no li ha agradat jugar. Ara sí que juga a nines, des de l'any passat potser o l'altre (més o menys cap als cinc anys). Sí, sí, molt. Ara hi juga més que abans. L'hi ha ensenyat una veïna de l'escala que té cinc anys, i ara juguen juntes. Les nines tenen nom, i les vol tenir a la seva habitació, i quan anem a fora de casa se les vol emportar, i vol anar-hi amb el cotxet de la nina. Però jugar a jocs de construccions, no que no ho fa. Encara no ho sap fer. Li costa encaixar les peces, i els seus cosins perden la paciència, i com que fan coses molt maques, ella, si de cas, només ho mira.

Quina edat tenen aquests cosins?

N'hi ha un de vuit anys que és molt viu i trapella, de fet sembla més gran que ella, i un de nou anys, que aquest sí que és molt més gran. Però, jugar junts, no ho fan, eh?, ja li dic que ella només mira i li agrada el que fan.

Mirar contes, ho fa?

No, no... no els vol ni veure. Em sembla que no li agraden...

Entre els tres i els cinc o sis anys, què va passar?

Als tres anys va començar a anar a l'escola. No va plorar gens! Va començar a anar-hi unes dues hores a la tarda. I estava molt contenta.

(QUÈ LI VAN DIR ELS MESTRES DE PARVULARI?)

Era una senyoreta. Em va dir que li costava. Sempre m'han dit el mateix, que li costa. Els primers anys d'anar a l'escola em van dir que li costava comunicar-se, que era tímida i vergonyosa i que no jugava ni es relacionava amb els altres nens i nenes de la classe.

Els colors, li va costar molt d'aprendre'ls.

No va seguir el ritme de la classe, no li agradava fer feina i li costava la *ordinació* [coordinació]. No sabia fer les coses de jocs i de ballets que feien i no sabia cantar.

Deien que no entenia el que havia de fer o el que explicaven.

Ah! També em van dir que no parlava bé. Però això jo ja ho sabia! Només l'entenia jo.

De vegades em deien que la veien una mica trista! Jo penso que com que no tenia gaires amiguetes, doncs, devia estar una mica trista. Perquè a casa jo no li'n veig gens, de trista!

I a la classe de pàrvuls 4?

Quan va anar a la classe de quatre anys em van dir que sempre buscava cridar l'atenció i que era molt juganera i que no treballava. La mestra va dir-me que era molt tossuda, i que quan volia una cosa no parava de demanar-la fins que l'aconseguia. Es distreia molt.

Ah!, esperi. Les mestres sempre em rondinaven a mi perquè la nena no arribava puntual i perquè —deien— faltava molt a classe. I que jo, potser, tenia la culpa que no aprenguéssiu prou! Però si jo havia de fer encàrrecs i no podia portar-la a l'autobús de l'escola ho havia de fer la meua mare, i a ella no puc demanar-li que sigui tan puntual perquè ja es gran. Si veien que feien tard a l'autobús de l'escola,

agafaven un altre autobús i per això arribaven més tard.

I a la classe de pàrvuls 5? Què va passar?

Va tenir un senyoret! Jo no ho entenc massa, això, que a un noi li agradi cuidar canalla. Però les altres mares deien que era molt bo. Jo penso que la nena va anar contenta a l'escola, ja li he dit que ella sempre hi ha anat contenta, però el mestre em deia que la nena tornava a ser tímida. Que la Georgina era molt tímida i que el ritme de treball era molt lent, i que convenia donar-li un estímul.

I a primer, què ha passat?

Doncs que no ha après el que havia d'aprendre, i que sempre busca que la mestra l'ajudi perquè ella diu que no ho sap fer.

Encara no sap parlar bé, diu coses com *amom* [adorm], *monic* [bonic], *pim* [prim], *compa* [compra], i si parla molt només l'entendem els de casa.

Han fet mai cap consulta a un logopeda?

Què és això? No, però sí que ho sap la psicòloga i no me'n diu res, d'això.

Ha après a llegir?

No, i ara, encara no coneix les lletres.

Escriu?

Tampoc. Fa dibuixos bastant mal fets, i em sembla que sap sumar una mica, però jo això no ho sé. Si vol li buscaré la cartilla de l'escola.

Bé la mestra d'ara m'ha dit que la nena no ha après gaires coses i que tot l'estiu he d'ensenyar-li a llegir i escriure i que li llegeixi contes i li pregunti què n'ha entès.

I diuen que si no aprèn l'any que ve potser haurà de repetir un any, perquè és com si fos més petita que les altres.

Però, saps?, és una nena estranya. Recorda coses de memòria. Sap els versos de Nadal molt bé, recorda coses de les persones... i en canvi de vegades no sap res.

A part de l'aprenentatge escolar, els mestres li han dit si la nena té altres problemes?

Ostii!, que encara no li n'he dit prou, de problemes? Té pors, però a casa, a l'escola no!

Com ara quines pors?

Vol que li deixi el llum encès de nit, i li fan por els trons i les traques. Es tapa les orelles i tanca els ulls. També li fan por els gossos.

Què fa vostè?

Li dic que els gossos són molt macos... I ves! El llum, l'hi deixo encès una estoneta i després l'hi apago.

Ha estat fàcil de dominar a casa o era molt inquieta o molt moguda?

No, ja li he dit que era tossuda, però inquieta i moguda, no.

La pot portar a tot arreu amb vostè, a comprar...?

Sí.

Destrossa les seves joguines?

Home, pobreta, no, no juga gaire i no ho fa malbé.

Agressiva?

No, no.

Es queixa més que els altres nens?

Ves, jo això no ho sé. Ho hauria de preguntar a la mestra, però em sembla que no. Em sembla que es queixen molt més els fills dels meus germans!

Diu que té mals de panxa o que està cansada quan les coses li són difícils?

No, no diu res, no ho diu, que les coses li costin.

Té problemes a l'hora d'anar a dormir? Es desperta de nit?

No. De més petita era marrana, ja li he dit abans, però ara no, no tinc problemes, bé el del llum i prou.

Somnia? Té malsons?

No, no.

Té cap tic?

Què vol dir, si mou els llavis o el cap o així? No, no en té cap, de tic.

Ha tingut accidents?

No.

Malalties?

Cap. Ha estat sana, ja li he dit, als tretze mesos encara no havia tingut res, i ara tampoc no té res.

Disciplina a casa?

És obedient en unes coses. Però molt tossuda en les que ella vol. Quan se li fica una cosa al cap ja pot dir-li que no, que ella no ho entén i va a la seva.

Hàbits?

Es vesteix. Ara sí, aquest any n'ha après, perquè n'ha hagut d'aprendre per anar a la piscina. Els primers dies s'equivocava. Es posava els pantalons abans de les calces. Ves si això ella no ho podia veure!

Menjar, sí que menja sola! Ens ha costat molt que ho fes.

I té una mania i és la de comprar. Tot ho vol comprar. Si no és una cosa és una altra.

Coses per menjar?

Si, llaminadures, li encanten, li agraden molt.

Amigues?

Té una amiga, la L.

Les mestres em diuen que si no hi ha la L. la Georgina no juga. Ella [la Georgina] no és tan fantasiosa com la L., que diu moltes mentides. La meva nena no en, diu de mentides.

Només té una amiga?

Bé, aquesta és la més amiga. Les amigues la volen molt, ara, perquè ella es fa amb totes les nenes, perquè no es baralla, i fa allò que li diuen.

Com és ara la Georgina a casa?

Jo la veig contenta. Rondina.

El que em preocupa és que no aprengui. Fa repàs. Ja fa dos o tres anys que hi va, amb una noia que és mestra. I encara no ha après gaires coses.

Quan ha anat al psicòleg, també ha anat a repàs?

Sí, i em sembla que allò que li va millor és el repàs. La Georgina és una nena molt tossuda per aprendre.

Li preocupa alguna altra cosa?

Fins fa poc [fa uns mesos], encara sortia mullada de l'escola al migdia. I de nit se'n fa cada dia. Com que ara ja fa pipí de persona gran i mulla molt els llençols i les mantes, li poso paquet i a l'estiu l'hi trec. La psicòloga em diu que per què li poso paquet. Ves, perquè la feina la tinc jo i no ella.

Quines consultes ha fet per això del pipí?

Al seu metge, i diu que he d'esperar-me una mica, i que jo estigui contenta el dia que no se'n faci, i que li digui a la Georgina.

A la família, hi ha d'altres persones que els costi o els hagi costat controlar el pipí?

A mi no!, i als nens del XX i del XX [cosins] no ho sé segur, però em sembla que no.

Què fan quan han d'anar a dormir en altres llocs?

No hi anem quasi mai, només a casa de l'àvia o dels oncles, i com que anem amb el paquet no passa res.

Es fa caca a sobre la Georgina?

Només em faltaria això! Home, no em vulgui tant de mal. No, no se'n fa!

Hi ha hagut algun període en què no s'hagi fet pipí?

No, sempre se n'ha fet.

Què diu la nena quan es fa pipí?

Si li passa a l'escola li sap greu, però a casa, no. Ella ja ho sap i jo també.

Quan va començar a fer caca a l'orinal?

Als tres anys se li escapava alguna vegada.

Quines activitats extraescolars fa la Georgina?

No en fa cap més que la piscina. De moment és massa petita.

De tot el que m'ha dit, què és el que més la preocupa?

És una nena que no es deixa ensenyar. Ella no passa pena pel fet de no saber les coses. Si les coses li costen o no li surten, diu "Jo no ho vull fer", i si la castigo ("ara no sortirem, o no anirem a passejar...") ella no se n'adona i no en té pena i jo tinc el càstig de quedar-me a casa, i ella em diu "Ah! és igual, com que no hi volia anar!"

A més, és una nena molt lenta, no acaba mai.

Fins a quin curs van arribar vostès? Quins estudis tenen?

El meu home bé devia fer alguna cosa més que l'EGB, oi? Perquè ha necessitat certificats i coses per la seva feina.

Jo vaig fer EGB, i després primer de FP1, però ho vaig deixar a mig curs. Sempre he sigut molt dura, i l'àvia, la meva mare, diu que a ella li va costar molt aprendre a llegir.

ACTIVITATS

1. Elaboreu un esquema del guió d'entrevista que s'ha seguit en aquest cas.
 2. Indiqueu els principals problemes que es detecten en les dades que ofereix la mare. Relacioneu els problemes entre si.
 3. Compareu les dades donades per la mare amb les dades teòriques evolutives esperables per l'edat de la Georgina.
 4. Ubiqueu els problemes en un entramat teòric que permeti donar-los sentit evolutiu o psicopatològic. (Per exemple: per què és important —o des de quina perspectiva psicològica és important— que ens fixem en el fet que la nena es faci pipí?)
 5. Formuleu possibles hipòtesis sobre els problemes de la Georgina.
 6. Un cop delimitades les hipòtesis diagnòstiques, seleccioneu les estratègies d'avaluació i una bateria d'instruments necessaris per comprovar-les.
 7. Presenteu un esquema dels aspectes fonamentals que s'haurien de tenir en compte en l'entrevista. Feu una crítica de l'entrevista feta a la Georgina.
-

Pràctica 2. El David: un nen prematur

Material: FORNS, M.; AMADOR, J. A. "David: un niño prematuro". A: C. Maganto, J. A. Amador i R. González. (coord.). *Evaluación psicológica en la infancia y la adolescencia. Casos prácticos*. Madrid: TEA, 2001, pàg. 13–64.

1. Feu una lectura de tot el cas.

- ☞ Comproveu l'esquema que organitza el cas.
- ☞ Feu l'esquema dels apartats i dels subapartats que hi estan inclosos.

2. Anàlisi del context.

- ☞ Reflexioneu sobre quines són les responsabilitats dels contextos de desenvolupament amb relació a la psicopatologia infantil i específicament del context educatiu amb relació al cas.

3. Anàlisi de la constel·lació familiar.

- ☞ Feu l'organigrama familiar.
- ☞ Busqueu la manera d'objectivar-ne el nivell socioeconòmic.

4. Anàlisi de les entrevistes.

- ☞ Analitzeu a quants informants s'ha sol·licitat informació sobre el David.
- ☞ Justifiqueu quin objectiu es vol aconseguir amb la presa d'informació de multiinformant.
 - ☞ *Entrevista a la mestra.*
 - Feu l'esquema de la informació que ha donat la mestra.
 - Indiqueu els principals símptomes dels quals informa la mestra.
 - En funció de l'edat del David, destaqueu quines conductes, d'entre les informades pel mestre, són pròpies i quines són atípiques de l'edat.
 - A quina possible afectació psicològica poden referir-se els símptomes que preocupen l'educadora? Feu una reflexió teòrica en funció d'un sistema de classificació de les alteracions mentals (DSM-IV, CIE-10, CIE:0-3, etc.).
 - ☞ *Entrevista amb els pares.*
 - Feu l'esquema de la informació que s'ha analitzat en l'entrevista amb els pares.
 - Segons la psicopatologia infantil, informeu de quins trastorns s'han analitzat.
 - Feu una crítica de l'esquema seguit i completeu els aspectes que, segons el vostre parer, han estat insuficientment qüestionats. Expliqueu la perspectiva psicològica i psicopatològica que adopta.
 - Reflexioneu sobre quines raons poden haver portat l'entrevistador a obviar alguns aspectes.
 - Busqueu informació sobre tipus d'entrevistes estructurades per a nens d'edat preescolar.

- En el quadre 1, s'hi presenten les dades més importants: comenteu cadascuna de les dades incloses i especifiqueu les raons per què són importants des de la perspectiva evolutiva i psicopatològica. Afegiu-hi les dades que, segons el vostre parer, siguin també importants i en justifiquin les raons.

👉 *Relació entre les dues entrevistes.*

- Analitzeu els punts comuns i els discrepants de les dues entrevistes.
- Reflexioneu sobre la qualitat de la informació aportada per cadascun dels informats: quin valor s'ha atorgat a cada entrevistat?

5. Anàlisi de les hipòtesis diagnòstiques.

- 👉 Reviseu els quadres 2 i 3. Completeu els quadres si ho creieu necessari.
- 👉 Relacioneu cadascuna de les hipòtesis diagnòstiques amb els símptomes informats en les entrevistes.
- 👉 Expliqueu el significat de cadascuna de les hipòtesis diagnòstiques explicades en el quadre 3.
- 👉 Referiu la psicopatologia que indiqueu amb els principals sistemes taxonòmics psicopatològics.

6. Anàlisi de la planificació de la bateria de proves.

- 👉 Busqueu informació sobre les tècniques i els tests seleccionats per aclarir les hipòtesis. Per a cadascun dels tests, busqueu informació sobre els aspectes indicats a continuació.
 - Objectiu de mesura. Estudieu els constructes bàsics de cada test.
 - Ubiqueu cada test en el context històric que li correspongui des de la perspectiva conceptual.
 - Indiqueu-ne l'edat d'aplicació
 - Indiqueu-ne els índexs de fiabilitat i de validesa.
 - Analitzeu-ne les estandarditzacions. Comenteu-ne la pertinença.
 - Aporteu informació sobre altres proves que analitzarien els mateixos aspectes.

7. Anàlisi dels resultats.

👉 Prova de McCarthy.

- Busqueu el manual del test i reviseu la correcció de les puntuacions indicades en el quadre 4.
- Estudieu els valors mètrics emprats en el test: valors directes, notes T, valor CGI.
- Estudieu d'on s'obté informació qualitativa capaç de fer matisar la

informació quantitativa.

- Expliqueu de manera breu les aportacions que l'equip d'avaluació (Forns, Gómez, Amador, Roig, etc.) han fet al test original. Quines repercussions tenen aquestes aportacions en la interpretació de la prova?

☞ Subtest de còpia de figures de la prova de McCarthy.

- Busqueu aquest subtest en el manual del test.
- Estudieu què analitza i busqueu-hi proves alternatives.

☞ Prova K-ABC de Kaufman.

- Busqueu el manual del test i reviseu la correcció de les puntuacions indicades en el quadre 6.
- Estudieu els valors mètrics emprats en el test: puntuació bruta o directa, notes estàndards, notes T, valor en edat equivalent, intervals de confiança, equivalència en centils.
- Estudieu com s'analitzen els punts forts i els punts febles dels resultats.
- Expliqueu quin valor interpretatiu té la recerca d'aquests punts forts i febles.
- Busqueu informació sobre el tipus d'interpretació emprada per Reynolds i Clark, en cas de subjectes amb dificultats greus. Quin objectiu té aquest ús comparatiu de les puntuacions?
- Feu una comparació entre les dues proves emprades.

☞ Prova de Battelle:

- Busqueu el manual del test i estudieu l'ús general de la prova.
- Analitzeu de manera específica l'apartat que fa referència a l'exploració del llenguatge.
- Busqueu el manual del test i reviseu la correcció de les puntuacions indicades en el quadre 7 (llenguatge receptiu) i quadre 8 (llenguatge receptiu).

☞ Prova del perfil psicomotor de Picq Vayer.

- Busqueu el manual del test i estudieu l'ús general de la prova.
- Interpreteu els resultats del quadre 10.

☞ Prova d'observació al pati i a l'aula:

- Analitzeu el quadre 11 i comenteu-ne l'evolució de les dades.
- Reflexioneu sobre la pertinença dels criteris d'observació escollits: què es pretenia avaluar amb la selecció d'aquests indicadors?

8. Anàlisi del diagnòstic.

☞ Expliqueu quin o quins són els diagnòstics finals que es determinen després de

l'estudi del cas.

- ☞ Quins altres diagnòstics n'han quedat exclosos? Justifiqueu-los i expliqueu-ne el perquè.
- ☞ Compareu els diagnòstics amb els sistemes taxonòmics habituals. Quins són els símptomes que, des de la perspectiva psicopatològica, justifiquen els diagnòstics que han estat establerts?
- ☞ Justifiqueu quins avantatges o inconvenients han aportat l'ús de la instrumentació psicològica a l'estudi del cas.
- ☞ Reflexioneu sobre el valor diagnòstic que pren la informació autoinformada (pel propi subjecte) o heteroinformada (per pares i mestres), o la informació objectivada en les proves.
- ☞ Reflexioneu sobre com hauria estat un diagnòstic establert sense les proves psicològiques.

9. Anàlisi dels aspectes teòrics subjacents al cas.

- ☞ Busqueu informació actualitzada que aportï alguna pista sobre el marc conceptual en què s'ubica el cas [pàg. 42 a 49 de Forns i Amador (2001)].
- ☞ Feu un resum dels articles que heu llegit sobre el tema.

10. Planificació dels tractaments.

- ☞ S'han establert tres objectius: a) estimular el desenvolupament cognoscitiu general, b) millorar els components del llenguatge, c) incrementar les habilitats de contacte social, d) incrementar les habilitats psicomotores i e) controlar l' esfínter uretral.
 - Analitzeu cadascun dels objectius i de les tasques que s'han planificat.
 - Relacioneu les tasques planificades amb els objectius educatius per als infants de tres anys.
 - Analitzeu material escolar propi de l'edat del David (fitxes escolars de diferents editorials) i aporteu idees noves que permetin millorar el tractament planificat.
 - Reflexioneu sobre qui és el subjecte que ha de dur a terme la reeducació.

Pràctica 3. El Carlos: trastorn específic de la lectura

Material: SORIANO, M.; MIRANDA, A.; GONZÁLEZ, R. "Carlos: Trastorno específico de la lectura". A: C. Maganto, J. A. Amador i R. González (coord.). *Evaluación psicológica en la infancia y la adolescencia. Casos prácticos*. Madrid: TEA, 2001, pàg. 155–191.

1. Llegiu el cas del Carlos. Comenteu breument (resum del contingut) els apartats i subapartats del cas.
2. Anàlisi del context. Reflexioneu sobre el paper dels contextos familiar i escolar en el desenvolupament i la manifestació de les alteracions que presenta el Carlos.
3. Anàlisi del context familiar:
 - 3.1. Feu el genograma familiar.
 - 3.2. Busqueu alguns indicadors objectius del nivell socioeconòmic. Feu referència a alguns instruments amb els quals pugui valorar-se.
4. Anàlisi de les entrevistes.
 - 4.1. Indiqueu els principals problemes dels quals informen els pares. Quina relació hi ha entre aquests problemes?
 - 4.2. Comenteu els principals problemes que apareixen en l'apartat d'història escolar. Quina relació hi ha entre ells?
 - 4.3. En la història clínica i evolutiva es diu que el Carlos va tenir dificultats en l'adquisició del llenguatge:
 - a) Hi ha dades que indiquin que aquestes dificultats puguin estar associades a un possible retard cognitiu?
 - b) Com es pot distingir un retard específic en l'adquisició del llenguatge d'un retard en l'adquisició de llenguatge associat a un retard cognitiu?
 - 4.4. Consulteu els criteris diagnòstics per als trastorns de l'aprenentatge i els trastorns de la comunicació. A partir de la informació que es recull en els apartats de la història clínica i evolutiva i la història escolar, indiqueu a quin tipus de trastorn poden correspondre els problemes que presenta el Carlos. Relacioneu els problemes amb els possibles trastorns.
5. Anàlisi de les hipòtesis diagnòstiques:
 - 5.1 Reviseu el mapa conceptual (pàg. 159) i el quadre 1 (pàg. 160). Completeu-los si ho creieu necessari.
 - 5.2 Relacioneu les hipòtesis diagnòstiques amb la informació i els problemes que apareixen en les entrevistes.
 - 5.3 Per què és necessari comprovar que el funcionament sensorial sigui adequat en els casos en què s'aprecien retards en l'adquisició del llenguatge o en els trastorns de

l'aprenentatge?

6 Anàlisi dels instruments d'avaluació. Busqueu informació sobre les tècniques i els tests següents seleccionats per verificar o invalidar les hipòtesis: WISC-R, ITPA, figura complexa de Rey, test de percepció de diferències: CARAS, TALI, proves psicopedagògiques d'aprenentatges instrumentals: CANALS. Per a cada instrument feu servir un esquema que contingui informació sobre els aspectes següents:

6.1 Objectius de mesura: constructes bàsics que hi ha en cada instrument.

6.2 Indiqueu-ne l'edat d'aplicació.

6.3 Indiqueu-ne els índexs de validesa i fiabilitat.

6.4 Analitzeu la mostra d'estandardització. Comenteu-ne l'adequació.

6.5 Aporteu informació sobre altres proves que avaluin els mateixos aspectes.

7. Anàlisi dels resultats:

7.1. WISC-R:

- Reviseu la correcció de les puntuacions que apareixen en el gràfic 1 (pàg. 162).
- Estudieu el comentari sobre els resultats del Carlos en aquesta prova. Comenteu les habilitats i dificultats del Carlos

7.2. ITPA:

- Reviseu la correcció de les puntuacions que apareixen en el gràfic 2 (pàg. 161).
- Quines habilitats avaluen els subtests de l'ITPA associació auditiva, memòria seqüencial auditiva i integració auditiva?
- Quina relació hi ha entre aquestes habilitats i les que avalua l'escala verbal del WISC-R?

7.3. Figura complexa de Rey:

- Busqueu el manual del test i corregiu-ne les figures 1 i 2 (pàg. 163–164). Comproveu-ne els resultats.

7.4. Aprenentatges instrumentals:

- Comproveu amb el manual del TALE els resultats que apareixen en la taula 1 (pàg. 166).
- Quin significat té que el nombre d'errors lleus de lectura sigui petit en relació amb els errors greus?
- Què aporten els resultats del test de lectura de paraules i no paraules al diagnòstic del cas i a la intervenció?
- Compareu els resultats de la velocitat i exactitud lectora amb els de

comprensió. Hi ha discrepàncies? A què poden ser degudes?

- Feu una síntesi de les principals dificultats lectores del Carlos.
- Comenteu els resultats de la prova de càlcul.

7.5. Quina relació hi ha entre les dificultats que presenta el Carlos en l'ITPA i en el WISC-R i els problemes de lectura que té?

7.6. Pares i professors coincideixen que el Carlos presenta problemes d'aprenentatge i de comportament. Com es relacionen aquests problemes? En aquest cas, quins semblen els problemes primaris?

7.7. En aquest cas s'han avaluat una sèrie d'àrees mitjançant un conjunt de proves. Creieu necessari avaluar alguna àrea més? Quines estratègies o instruments utilitzaríeu?

7.8. Creieu que alguna de les àrees avaluades no és pertinent? Justifiqueu-ho. L'elecció d'instruments us sembla encertada? N'utilitzaríeu d'altres? Justifiqueu-ho.

8. Anàlisi del diagnòstic:

8.1. Expliqueu el diagnòstic que s'emet després de l'estudi del cas. Quins altres possibles diagnòstics s'han exclòs? Expliqueu-ne el perquè.

8.2. El diagnòstic del cas s'ha establert d'acord amb els sistemes taxonòmics habituals. Quins símptomes i criteris justifiquen el diagnòstic emès?

8.3. Quin valor i quins avantatges i inconvenients tenen els instruments que s'han utilitzat per a l'estudi i diagnòstic del cas?

8.4. Reflexioneu sobre el valor diagnòstic que té la informació subministrada per pares i professors i l'objectivada mitjançant proves.

8.5. Valoreu i comenteu com es podria establir un diagnòstic sense utilitzar les proves psicològiques.

9. Anàlisi del marc conceptual del cas. Els trastorns de l'aprenentatge són motiu de consulta freqüent entre la població en edat escolar. Aquests trastorns tenen repercussions importants al llarg de tota la vida. Escolliu algun aspecte d'aquest cas que sigui del vostre interès i aprofundiu en el seu estudi.

10. Pla d'intervenció:

10.1. Relacioneu els apartats del pla d'intervenció amb les dificultats que presenta el Carlos.

10.1. Comenteu els resultats de la intervenció i reflexioneu sobre les implicacions que tenen per al desenvolupament i l'ajustament del Carlos.

11. Redacteu un petit informe de cas que reculli els apartats següents:

11.1. Identificació del subjecte avaluat.

11.2. Motiu de consulta. Problemes actuals i dades del desenvolupament rellevants per a aquests problemes.

11.3. Àrees avaluades.

- 11.4. Resultats més significatius de l'exploració.
- 11.5. Diagnòstic.
- 11.6. Orientacions o pautes d'intervenció.

Pràctica 4. El Julián: un nen hiperactiu

Material: AMADOR, J. A.; FORNS, M. "Julián: un niño hiperactivo". A: C. Maganto, J. A. Amador i R. González (coord.). *Evaluación psicológica en la infancia y la adolescencia. Casos prácticos*. Madrid: TEA, 2001, pàg. 307–342.

4. Llegiu el cas del Julián. Comenteu breument (resum del contingut) els apartats i subapartats del cas.
5. Anàlisi del context. Reflexioneu sobre el paper dels contextos familiar i escolar en el desenvolupament i la manifestació de les alteracions que presenta el Julián.
6. Anàlisi del context familiar:
 - 4.1. Feu el genograma familiar.
 - 4.2. Busqueu alguns indicadors objectius del nivell socioeconòmic. Feu referència a alguns instruments amb els quals pugui valorar-se.
5. Anàlisi de les entrevistes.
 - 5.1. Consulteu els criteris diagnòstics per al trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat (TDAH) en el DSM-IV o en el DSM-IV-TR. A partir de la informació proporcionada pels pares, el tutor i les observacions durant l'exploració, indiqueu:
 - a) Quins símptomes del TDAH s'aprecien?
 - b) Quins criteris diagnòstics es compleixen?
 - c) Es pot fer una hipòtesi de presència d'un TDAH? Si és així, justifiqueu-la.
 - 5.2. A més de les conductes de desatenció, hiperactivitat i impulsivitat, quines altres conductes alterades relaten els pares i el tutor? Quina relació tenen aquestes conductes amb el TDAH?
 - 5.3. A partir de la informació que proporcionen els pares i el tutor, elaboreu un esquema en què recolliu les conductes principals i els símptomes típics de desatenció i hiperactivitat-impulsivitat.
 - 5.4. Segons els pares i el Julián, en les activitats extraescolars (dibuix i teatre) no apareixen els problemes que s'aprecien en altres contextos (a casa o l'escola, per exemple). Quina en pot ser la causa?
 - 5.5. En l'avaluació de les conductes alterades es recull informació de pares i professors, a més de la persona avaluada. Quin és l'objectiu d'aquesta avaluació pluriinformant? Quina relació té amb aquest cas?
 - 5.6. Els pares del Julián consulten per problemes de rendiment escolar i perquè volen tenir una segona opinió sobre les dificultats que presenta el seu fill. El Julián presenta símptomes típics d'un TDAH. Quina relació té el TDAH amb els problemes d'aprenentatge?
6. Anàlisi de les hipòtesis diagnòstiques:

6.6 Reviseu els quadres 1, 2 i 3 (pàg. 311–312). Completeu-los si ho creieu necessari.

6.7 Relacioneu els àmbits que s'analitzen amb la informació recollida en les entrevistes.

7 Anàlisi dels instruments d'avaluació: Busqueu informació sobre les tècniques i els tests seleccionats següents per verificar o descartar les hipòtesis: WISC-R, figura complexa de Rey, MFFT-20, CPT, Toulouse-Pièron, escales de Conners, inventaris de conducta d'Achenbach, STAIC, HSPQ, TAMAI i BAS. Per a cada instrument feu un esquema que contingui informació sobre els aspectes següents:

7.1 Objectius de mesura: constructes bàsics que hi ha en cada instrument.

7.2 Indiqueu-ne l'edat d'aplicació.

7.3 Indiqueu-ne els índexs de validesa i fiabilitat.

7.4 Analitzeu la mostra d'estandardització. Comenteu-ne la seva adequació.

7.5 Aporteu informació sobre altres proves que avaluin els mateixos aspectes.

7. Anàlisi dels resultats:

7.1. WISC-R:

- Reviseu la correcció de les puntuacions que apareixen en el gràfic 1 i el quadre 4 (pàg. 313–314).
- Estudieu el comentari sobre els resultats del Julián en aquesta prova. Com s'han trobat les habilitats i dificultats del Julián?
- Què és el factor d'independència a la distracció de Kaufman (1987)? Quina relació té aquest factor amb el TDAH i amb la memòria de treball?
- Expliqueu quina importància té la informació obtinguda durant l'administració de la prova per matisar els resultats que obté el Julián.

7.2. Figura complexa de Rey:

- Busqueu el manual del test i corregiu les figures 1 i 2 (pàg. 315). Comproveu-ne els resultats.

7.3. Test d'atenció sostinguda: CPT i Toulouse-Pièron:

- Busqueu el manual de Toulouse-Pièron i comproveu el procediment de correcció i valoració de la prova.
- Quina relació hi ha entre els resultats del Julián en el CPT i en el Toulouse-Pièron?

7.4. Escales de Conners i inventaris de conducta d'Achenbah:

- Pares i professors coincideixen bastant en les valoracions que fan dels problemes del Julián, mitjançant les escales de Conners i els inventaris de conducta d'Achenbach. No obstant això, la valoració que fa el Julián dels seus problemes a través del *Youth Self Report* difereix de la dels

seus pares i tutor. Quina n'és la causa?

7.5. Qüestionari de personalitat per a adolescents HSPQ:

- Comproveu en el manual del test els criteris de correcció i valoració de la prova.
- Quina informació específica aporta aquesta prova a l'estudi del cas que ens ocupa?
- Quina relació hi ha entre els trets de personalitat i les conductes manifestes del Julián?

7.6. TAMAI i bateria de socialització (BAS):

- Comproveu en els manuals dels tests la manera de corregir i valorar.
- Quina relació hi ha entre els resultats d'aquestes proves i la informació que els pares, el tutor i el Julián proporcionen en les entrevistes?

7.7. En aquest cas s'han avaluat una sèrie d'àrees mitjançant un conjunt de proves. Creieu que és necessari avaluar alguna àrea més? Quines estratègies o instruments utilitzaríeu?

7.8. Creieu que alguna de les àrees avaluades no és pertinent? Justifiqueu-ho. L'elecció d'instruments us sembla encertada? N'utilitzaríeu altres? Justifiqueu-ho.

8. Anàlisi del diagnòstic:

8.3. Expliqueu el diagnòstic que s'emet, després de l'estudi del cas. Quins altres possibles diagnòstics s'han exclòs? Expliqueu-ne el perquè.

8.4. El diagnòstic del cas s'ha establert d'acord amb els sistemes taxonòmics habituals. Quins símptomes i criteris justifiquen el diagnòstic emès?

8.4. Quin valor i quins avantatges i inconvenients tenen els instruments que s'han utilitzat per a l'estudi i el diagnòstic del cas?

9.4. Reflexioneu sobre el valor diagnòstic que té la informació subministrada per la persona avaluada (autoinformació), la proporcionada per pares i professors (heteroinformació) i l'objectivada mitjançant proves.

9.5. Valoreu i comenteu com es podria establir un diagnòstic sense utilitzar les proves psicològiques.

10. Anàlisi del marc conceptual del cas. El TDAH és una de les alteracions psicopatològiques més freqüents en la infància i l'adolescència. També té repercussions importants en l'edat adulta. Els símptomes i les conductes alterades associades al TDAH interfereixen, amb freqüència, amb les demandes de l'entorn. Escolliu algun aspecte del TDAH (símptomes, comorbiditat, tractament, etc.) i aprofundiu en el seu estudi.

11. Pla d'intervenció: S'han establert quatre apartats.

10.2. Relacioneu els apartats del pla d'intervenció amb les dificultats que presenta el Julián.

- 10.1. Reflexioneu sobre el valor que tenen les intervencions realitzades amb el Julián, els seus pares i els professors.
11. Redacteu un petit informe de cas que reculli els apartats següents:
 - 11.1. Identificació del subjecte avaluat.
 - 11.2. Motiu de consulta. Problemes actuals i dades del desenvolupament rellevants per a aquests problemes.
 - 11.3. Àrees avaluades.
 - 11.4. Resultats més significatius de l'exploració.
 - 11.5. Diagnòstic.
 - 11.6. Orientacions o pautes d'intervenció.

Pràctica 5, Manuela: el suïcidi en l'adolescència

Material: CASULLO, M. M. "Manuela: el suicidio en la adolescencia". A: A. C. Magnato, J. A. Amador i R. González (coord.). *Evaluación psicológica en la infancia y la adolescencia. Casos prácticos*. Madrid: TEA, 2001, pàg. 393–414.

1. Feu una lectura de tot el cas.

- ☞ Comproveu l'esquema que organitza el cas.
- ☞ Feu l'esquema dels apartats i dels subapartats que hi estan inclosos.

2. Anàlisi del context

- ☞ Reflexioneu sobre quins contextos participen en el desenvolupament del cas.

3. Les exploracions col·lectives en la praxi psicoeducativa.

- ☞ Comenteu quin objectiu es vol aconseguir en les exploracions col·lectives psicopedagògiques.
- ☞ Comenteu-ne la utilitat i els inconvenients.
- ☞ Analitzeu quines proves s'han emprat.
- ☞ Busqueu informació sobre el contingut de les proves que analitzen esdeveniments vitals.
- ☞ Cerqueu informació sobre la prova SCL-90-R i analitzeu-ne les característiques:
 - Objectiu de mesura. Estudieu els constructes bàsics del test.
 - Ubiqueu el test en el context històric corresponent des de la perspectiva conceptual.
 - Indiqueu-ne l'edat d'aplicació.
 - Indiqueu-ne els índexs de fiabilitat i de validesa.
 - Analitzeu-ne les estandarditzacions. Comenteu-ne la pertinença.
 - Aporteu informació sobre altres proves que analitzarien els mateixos aspectes.
- ☞ Analitzeu els indicadors psicopatològics que es posen en relleu en la prova SCL-90-R.
- ☞ Analitzeu quina combinatòria de puntuacions ha preocupat el psicòleg.

4. Anàlisi de les entrevistes.

- ☞ Analitzeu el contingut de les entrevistes.
- ☞ Feu un esquema del continguts psicopatològics més importants que es tracten en cadascuna de les entrevistes.
 - ☞ *Primera entrevista clínica: entrevista amb la Manuela.*
 - Comenteu quin tipus d'entrevista s'ha dut a terme.
 - Comenteu les manifestacions del llenguatge verbal i del no verbal emprat en l'entrevista.

- Comenteu quines característiques de personalitat es desprenen d'aquesta primera entrevista.
- A quina possible afectació psicològica poden referir-se els símptomes que es descriuen en l'entrevista?
- 👉 *Segona entrevista amb la Manuela.*
 - 👉 Cerqueu informació sobre l'escala d'MMPI en la versió d'adults i d'adolescents.
 - 👉 Analitzeu les característiques mètriques i clíniques de les escales.
 - Objectiu de mesura. Estudieu els constructes bàsics del test.
 - Ubiqueu el test en el context històric corresponent des de la perspectiva conceptual.
 - Indiqueu-ne l'edat d'aplicació.
 - Indiqueu-ne els índexs de fiabilitat i de validesa.
 - Analitzeu-ne les estandarditzacions. Comenteu-ne la pertinença.
 - Aporteu informació sobre altres proves que analitzen els mateixos aspectes.
 - 👉 Analitzeu els indicadors psicopatològics que es posen en relleu en la prova MMPI-A.
 - 👉 Comenteu si està d'acord amb la síntesi que l'autor ha fet de la prova.
- 👉 *Tercera entrevista: entrevista amb la mare de la Manuela.*
 - Feu una síntesi dels problemes manifestats en aquesta entrevista.
 - Comenteu les manifestacions del llenguatge verbal i del no verbal emprat en aquesta tercera entrevista.
 - Descriviu els mecanismes de defensa o les estratègies d'afrontament que sembla que empra la mare davant la vivència dels problemes.
 - Descriviu la personalitat de la mare.
 - Descriviu la imatge que la mare transmet de la seva filla.
- 👉 *Quarta entrevista: tercera entrevista amb la Manuela.*
 - Comenteu l'actitud de la Manuela en l'entrevista.
 - Comenteu l'actitud de l'examinador, amb relació a l'ús de noves proves psicològiques.
 - Busqueu informació sobre les escales d'ideacions suïcides i la d'actitud i tendències múltiples vers el suïcidi.
 - 👉 Analitzeu les característiques mètriques i clíniques de les escales.
 - Objectiu de mesura. Estudieu els constructes bàsics del test.

- Ubiqueu el test en el seu context històric des de la perspectiva conceptual.
 - Indiqueu-ne l'edat d'aplicació.
 - Indiqueu-ne els índexs de fiabilitat i de validesa.
 - Analitzeu les estandarditzacions. Comenteu-ne la pertinença.
 - Aporteu informació sobre altres proves que analitzarien els mateixos aspectes.
- ☞ *Cinquena entrevista: quarta entrevista amb la Manuela.*
- Comenteu el contingut de l'entrevista.
 - Analitzeu en quina mesura s'han produït canvis al llarg de les quatre entrevistes mantingudes amb la Manuela. Quin és el sentit dels canvis?
- ☞ *Sisena entrevista clínica: segona entrevista amb la mare.*
- Comenteu el contingut de l'entrevista.
 - Analitzeu en quina mesura s'han produït canvis al llarg de les dues entrevistes mantingudes amb la mare de la Manuela. Quin és el sentit dels canvis?
- ☞ *El desenllaç dels fets. La informació donada per la tia materna, l'Anna.*
- Comenteu el contingut de l'entrevista.
 - Comenteu l'actitud de la família i de l'escola.
- ☞ *Impacte del cas.*
5. Realitzeu un quadre global de la relació de variables que poden haver influït en el cas de la Manuela.
6. Anàlisi dels aspectes teòrics subjacents en el cas.
- ☞ Busqueu informació actualitzada que porti alguna dada sobre el marc conceptual en què s'ubica el cas: depressió, suïcidi entre adolescents, etc.
 - ☞ Feu un resum dels articles que heu llegit sobre el tema.
 - ☞ Aporteu dades bibliogràfiques.
7. El concepte de *postvenció*.
- ☞ Determineu quins objectius hauria de cobrir la planificació d'un tractament de postvenció.
 - ☞ Dissenyau les línies bàsiques del tractament que hauríeu aplicat a l'escola de la Manuela.